

# ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

**Баришевська І. В.**, канд. екон. наук, **Роман Т. М.**, магістр,  
Миколаївський національний аграрний університет

Облік розрахунків з покупцями та замовниками є достатньо важливим об'єктом у обліково-звітному процесі. Прикладом є підприємство, яке функціонує як замкнуте середовище, воно постійно взаємодіє в своїй діяльності з контрагентами (постачальниками, кредиторами, покупцями тощо).

Проблему розрахунків з покупцями та замовниками вивчали такі вчені: Булкат Г., Нашкерська Г., Сливка Я., Притула В., Сторожук Т. та інші. Але все деякі питання залишаються невирішеними, тому дане дослідження стало актуальним.

Методичні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про дебіторську заборгованість та її розкриття у фінансовій звітності визначає П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Згідно П(С)БО 10 дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена сума [4].

Розрахунки з покупцями та замовниками регулюються наступними нормативно-правовими документами (табл. 1).

Таблиця 1 – Нормативно-правові документи, що регулюють  
розрахунки з покупцями та замовниками

| Рівень регламентації | Назва нормативного документа                                                                                                                                                                                                                                   |
|----------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Перший рівень        | Податковий кодекс України Цивільний кодекс України                                                                                                                                                                                                             |
|                      | Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»                                                                                                                                                                                       |
|                      | Закон України «Про захист прав споживачів»                                                                                                                                                                                                                     |
|                      | Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»                                                                                                                                                                         |
| Другий рівень        | Постанова КМУ «Про суми та склад витрат на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів» |
|                      | Постанова КМУ «Про результати суцільної інвентаризації дебіторська та кредиторської заборгованості і заходи щодо її скорочення»                                                                                                                                |
| Третій рівень        | НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»                                                                                                                                                                                                            |
| Четвертий рівень     | Інструкція про службові відрядження у межах України та за кордон                                                                                                                                                                                               |

|               |                                                                                                                                                     |
|---------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|               | Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій |
| П'ятий рівень | Наказ про облікову політику підприємства                                                                                                            |

*Джерело: побудовано автором*

Сутність розрахунків з покупцями та замовниками є найважливішою ділянкою бухгалтерської роботи, оскільки на цьому етапі формується основна частина доходів та грошових надходжень підприємств. За допомогою розрахунків можна, з одного боку спрямувати та забезпечити підприємства сировиною, матеріалами, паливом, тарою, а з іншого здійснити реалізацію готової продукції [5].

Класифікація дебіторської заборгованості здійснюється групуванням дебіторської заборгованості за строками її непогашення із встановленням коефіцієнта сумнівності для кожної групи. Коефіцієнт сумнівності встановлюється підприємством, виходячи з фактичної суми безнадійної дебіторської заборгованості за попередні звітні періоди. Коефіцієнт сумнівності, як правило, зростає зі збільшенням строків непогашення дебіторської заборгованості. Величина резерву сумнівних боргів визначається як сума добутків поточної дебіторської заборгованості відповідної групи та коефіцієнта сумнівності відповідної групи [4].

З метою покращення розрахункової системи обліку і скорочення дебіторської і кредиторської заборгованості доцільно провести деякі зміни, які б сприяли удосконаленню обліку розрахунків:

- по-перше, необхідно стежити за співвідношеннями дебіторської і кредиторської заборгованості: значне переважання дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стійкості підприємства і робить необхідним залучення додаткових засобів; перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською може призвести до неплатоспроможності підприємства;
- по-друге, краще та якісніше проводити аналіз складу і структури дебіторської і кредиторської заборгованості за конкретними покупцями і замовниками, а також щодо термінів утворення заборгованості або терміни їх можливого погашення, що дозволить своєчасно виявляти прострочену заборгованість і вживати заходів щодо її стягнення.

Дані про терміни виникнення (погашення) заборгованості мають бути регулярними і оперативними, їх доцільно зосереджувати в окремому документі, наприклад: реєстр прострочених рахунків дебіторів, кредиторів. Складати такий реєстр можна у вигляді матриці, по рядках вказуються суб'єкти заборгованості, по стовпцях вказуються суб'єкти заборгованості, по стовпцях - строки утворення;

- по-третє, контролювати оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості, а також стан розрахунків щодо простроченої заборгованості, так як в умовах інфляції будь-яка відстрочка платежу призводить до того, що підприємство втрачає частину вартості поставленої продукції;

- на четвертому етапі було б доцільно на високому рівні організувати роботу з договорами, розробити систему вигідних умов для постійних покупців [5].

Проаналізувавши вищезазначене, можна зробити висновок, що на основі проведеного дослідження здійснюючи свою виробничо-господарську діяльність сільськогосподарські підприємства вступають в розрахункові взаємовідносини з іншими підприємствами, організаціями, особами. Ці розрахунки пов'язані з формуванням основних і оборотних засобів, реалізацією виробленої продукції і наданих послуг, з розподілом прибутку, розрахунками з фінансовими органами і органами соціального страхування соціального забезпечення.

Використання таких нововведень стало б вагомою зміною обліку розрахунків з покупцями та замовниками окремо на кінець звітного періоду. Отже, економічна суть розрахунків з покупцями та замовниками має ряд особливостей та аспектів, котрі потребують детального вивчення, аналізу та контролю для ефективного функціонування підприємства.

#### Список використаних джерел:

1. Булкат Г. Оцінка дебіторської заборгованості пр факторингових операціях / Г.Булкат // Економіка. – 2010.- №1(101). – С.11-16.
2. Нашкерська Г. Особливості визнання та оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, роботи і послуги / Г. Нашкерська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 11. – С. 31-37.
3. Сливка Я.В. Актуальні питання щодо обліку розрахунків з покупцями та замовниками: систематизація підходів/Я. В. Сливка // Вісник ЖДТУ. – 2010. – №2(52). – С.178-182.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №10 «Дебіторська заборгованість» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник. /Радченко О.Ю., Грачова Р.М та ін.; за ред. проф. М. Ф. Огійчука. – К. : вища освіта, 2015. – 800 с.
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://buhgalter911.com/normativnaya>
7. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
8. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
9. Постанова КМУ «Про суми та склад витрат на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів» від 02.02.2011р. № 98 [Електронний ресурс] Режим доступу:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/98-2011-п>